

Акциони план

за израду и провођење Квалификационог
оквира

у Босни и Херцеговини за период 2014 - 2020.

Садржај

СКРАЋЕНИЦЕ	3
1. УВОД.....	4
2. ПОЈМОВНИК	5
3. ВИЗИЈА	7
4. МИСИЈА.....	7
5. ЦИЉЕВИ.....	8
6. SWOT АНАЛИЗА.....	9
7. АКТИВНОСТИ	11
а. Пакет 1 – Дизајнирање КОБиХ	11
б. Пакет 2 – Тестирање КОБиХ.....	12
ц. Пакет 3 – Израда КОБиХ и провођење	13
д. Пакет 4 – Развој људских потенцијала и обезбјеђивање квалитета провођења Акционог плана КОБиХ	14
е. Пакет 5 – Ревизија и даљи развој КОБиХ.....	15
ф. Табеларни приказ свих активности	16
8. ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ ЗА ИЗРАДУ КОБиХ	28
9. АНЕКС	29
Основе квалификационог оквира у Босни и Херцеговини	29

СКРАЋЕНИЦЕ

АПОСО

БД

БиХ

ЦИП

СоЕ

ЕС

ЕСVET

ЕКО

ENIC/NARIC

ENQA

EQAR

EQAVET

ESCO

ЕУ

ЕТФ

ЕУА

ХЕА

РС ХЕАА

КОБиХ

МЦП

НКО

НПП

НQF

QF-EHEA

РС

UNESCO

ВШУ

ЗНАЧЕЊЕ

Агенција за предшколско, основно и средње образовање

Брчко дистрикт

Босна и Херцеговина

Центар за информисање и признавање докумената из области високог образовања

Савјет Европе

Европска комисија

Европски систем кредитних бодова у струковном образовању и обуци

Европски квалификациони оквир

Европска мрежа националних извјештајних центара за академску мобилност и признавање /Национални информационални центар за академско признавање

Европска асоцијација за обезбјеђивање квалитета у високом образовању

Европски регистар обезбјеђивања квалитета у високом образовању

Европски систем обезбјеђивања квалитета у струковном образовању и обуци

Европски систем вјештина, компетенција/квалификација и занимања

Европска унија

Европска фондација за обуку

Европска универзитетска асоцијација

Агенција за развој високог образовања и обезбјеђивање квалитета у БиХ

Агенција за акредитацију високошколских установа Републике Српске

Квалификациони оквир у Босни и Херцеговини

Министарство цивилних послова

Државни квалификациони оквир

Наставни план и програм

Државни квалификациони оквир

Квалификациони оквир Европског простора високог образовања

Република Српска

Организација Уједињених нација за образовање, науку и културу

Високошколске установе

1. УВОД

Брзи развој модерних технологија и тржишта рада у Европи као и старење друштва поставили су бројне захтјеве пред образовне системе сваке чланице Европске уније, као и оних држава које се желе придружити Европској унији, па тако и Босне и Херцеговине. Међу првим таквим захтјевима су нужност системског вредновања образовања и обуке у свакој држави и његово упоређивање с образовним системима у другим земљама преко заједничких референтних европских мета-оквира: Европског квалификационог оквира за цјеложивотно учење и Квалификационог оквира Европског простора високог образовања.

Неопходност да образовање припрема стручњаке који ће успјешно одговорити на стално промјењиве економске изазове, те динамично тржиште рада, дефинитивно раскида с праксом поимања образовања као само једног, иницијалног периода живота, који има свој почетак, крај и примјену. Образовање у данашње вријеме постаје цјеложивотни процес.

Након неколико година припреме, у априлу 2008. године, Европски парламент и Савјет Европске уније усвојили су Европски квалификациони оквир за цјеложивотно учење, с циљем подстицања мобилности и цјеложивотног учења свих грађана Европе. У мају 2013. године предложена је допуна и проширење улоге Европског квалификационог оквира, првенствено с циљем подршке и убрзања провођења националних квалификационих оквира, те развоја и провођења вредновања и признавања неформалног и информалног учења у земљама Европске уније.

Европски квалификациони оквир за цјеложивотно учење има за циљ да олакша признавање и упоређивање квалификација, што олакшава мобилност грађана, успостављање концепта цјеложивотног учења и обезбјеђивање квалитета образовања и стечених квалификација. Стратешки циљ Европског квалификационог оквира је стеченим квалификацијама свих грађана задовољити друштвене и економске потребе сваке појединачне земље и Европске уније као цјелине, те обезбјеђивање квалитета свих квалификација, приступ образовању за све грађане, те хоризонтално и вертикално напредовање/проходност кроз образовни систем.

Европски квалификациони оквир уводи осам заједничких референтних нивоа који су описани кроз генерички приказ сложености знања, вјештина и компетенција, постигнути на основу исхода учења. Наведених осам нивоа обухватају све врсте и класе квалификација, све начине учења те дјелују као средство препознавања, разумијевања и упоређивања квалификација, на основама квалитета, унутар земаља Европске уније, па и шире.

Схватајући значај Европског квалификационог оквира за своју даљњу друштвено-економску реформу, посебно реформу сектора образовања, Босна и Херцеговина предузима активности с циљем израде Квалификационог оквира. Савјет министара Босне и Херцеговине донио је низ одлука потребних за израду квалификационог оквира у Босни и Херцеговини.

Савјет министара Босне и Херцеговине 24. марта 2011. године донио је Одлуку о усвајању Основа квалификационог оквира у Босни и Херцеговини, а 11. јануара 2013. године Одлуку о именовању Комисије за израду квалификационог оквира у Босни и Херцеговини, која је

имала задатак да изради и предложити радни план свих главних активности за израду квалификационог оквира у Босни и Херцеговини.

2. ПОЈМОВНИК

Европски квалификациони оквир за цјеложивотно учење (European Qualifications Framework for Lifelong Learning – ЕКО или EQF) инструмент је успостављања нивоа квалификација организован тако да дјелује као средство препознавања и разумијевања квалификација између националних квалификационих оквира.

Државни квалификациони оквир (National Qualifications Framework – NQF) инструмент је класификовања квалификација стечених у одређеној земљи, којим се дају основе за јасноћу, приступање, проходност, стицање и квалитет квалификација.

Квалификациони оквир у Босни и Херцеговини (Qualifications Framework in Bosnia and Herzegovina – КОВиН или QFВиН) инструмент је класификовања квалификација стечених у Босни и Херцеговини, којим се дају основе за јасноћу, приступање, проходност, стицање и квалитет квалификација.

Квалификациони оквир Европског простора високог образовања (Qualifications Framework for the European Higher Education Area – QF-EHEA) документ је који је усвојила Конференција европских министара образовања у Бергену 2005. године, који дефинише генеричке дескрипторе за сваки од три циклуса високог образовања, и који се примјењује у свим државама потписницама Болоњског процеса.

Квалификација (Qualifications) означава формални назив за резултат процеса процјене и валидације који је добијен онда када компетентно тијело одреди да је појединац остварио исходе учења према предвиђеним стандардима.

Исходи учења (Learning outcomes) описују шта ученик/студент/особа која учи зна, разумије и може да обавља на основу завршеног процеса учења, дефинисаног кроз знање, вјештине и компетенције.

ISCED (International Standard Classification of Education) је међународна стандардна класификација образовања.

Знање (Knowledge) је скуп чињеница, принципа, теорија и пракси које се односе на област рада или изучавања, настао као резултат усвајања информација током процеса учења. У контексту Европског квалификационог оквира за цјеложивотно учење знање се описује као теоретско и/или чињенично.

Вјештине (Skills) представљају способност примјене знања и употребе принципа „знати како“ да се изврши одређени задатак и помажу у рјешавању проблема како би се ријешило проблем. Вјештине могу да буду когнитивне (укључују кориштење логичког, интуитивног и креативног размишљања), практичне (укључујући физичку спретност и кориштење метода,

материјала, справа и инструмената) и социјалне вјештине (вјештине комуникације и сарадње, емоционална интелигенција и друге).

Компетенције (Competence) означавају способност примјене знања, вјештина и персоналних, социјалних и методолошких способности на радном мјесту или током учења, као и у приватном и професионалном развоју. У контексту Европског квалификационог оквира компетенције су описане као одговорност и самосталност.

Цјеложивотно учење (Lifelong Learning) подразумијева повезивање формалног, неформалног и информалног учења како би се стекле могућности за стално унапређење квалитета живљења.

Формално образовање (Formal Education) је учење усмјерено од наставника или инструктора које се стиче у образовним установама, а према наставним плановима и програмима одобреним од надлежних образовних власти, те завршава одговарајућом јавном исправом.

Неформално образовање (Non-formal Education/Learning) је организован процес учења и образовања усмјерен према усавршавању, специјализацији и допуњавању знања, вјештина и компетенција према посебним програмима које изводе организатори образовања и обуке (редовне школе, центри за обуку, компаније, агенције и слично).

Информално учење (Informal Learning) је спонтано учење и стицање знања и вјештина током свакодневних активности.

Инклузивно образовање (Inclusive Education) подразумијева право на једнаке могућности током образовања за све особе, посебно право дјеце с тешкоћама у развоју и надарене дјеце на максимални развој њиховог потенцијала помоћу подршке која укључује флексибилан програм, адекватно припремљене учитеље, стручну подршку и добродошлицу ради развијања толеранције, прихватања различитости и касније социјалне инклузије.

Вредновање неформалног и информалног учења (Validation of Non-formal and Informal Learning) означава низ поступака с циљем оцјењивања стечених компетенција неформалним или информалним учењем, укључујући издавање потврде надлежне установе, у складу с унапријед дефинисаним и прихваћеним критеријумима и стандардима.

Обезбјеђивање квалитета (Quality Assurance) означава систем и поступке који се примјењују с циљем очувања договорених стандарда производа и услуга, те њиховог сталног унапређења.

Радно оптерећење (Workload) означава процијењено вријеме за све активности учења које је неопходно за постизање одређених исхода учења.

Кредитни бод (Credit point) је мјерна јединица за исказивање опсега/обима стечених компетенција, а одређује се просјечним укупно утрошеним временом успјешних студената/ученика/особа које је потребно за стицање тих компетенција. Примјер, ЕЦТС-бод

(European Credit Transfer and Accumulation System) у високом образовању.

Дескриптори нивоа (Level Indicators/Descriptors) означавају генерички опис исхода учења одређеног нивоа.

Ниво квалификације (Reference Level of Qualification) означава сложеност стечених компетенција, а описује се скупом дескриптора.

Стандард квалификације (Qualification Standard) је стандард који одређује услове за стицање јавног документа о одређеној квалификацији. Укључује све податке који су потребни за одређивање нивоа, кредитних бодова и профила квалификације те податке који су потребни за обезбјеђивање квалитета стандарда квалификације.

Стандард занимања (Occupational Standard) је попис свих послова које појединац обавља у одређеном занимању и попис компетенција потребних за њихово успјешно обављање.

3. ВИЗИЈА

Квалификациони оквир у Босни и Херцеговини (КОБиХ) пружиће сваком грађанину могућност за стицање препознатљивих поузданих и признатих квалификација које су упоредиве с Европским квалификационим оквиром (EQF), приступ цјеложивотном учењу, повећаће конкурентност и социјалну укљученост, повезивање с европским тржиштем рада и простором образовања. Такође, допринијеће развоју образовног система повезаног с тржиштем рада, те економском и друштвеном развоју Босне и Херцеговине.

4. МИСИЈА

Квалификациони оквир у Босни и Херцеговини успоставља и развија поуздане и препознатљиве квалификације базиране на квалитету и цјеложивотном учењу, релевантне на тржишту рада и упоредиве с квалификацијама других земаља Европе и свијета.

Провођење Квалификационог оквира у Босни и Херцеговини подржава развој образовања базираног на исходима учења и систему унутрашњег и спољног обезбјеђивања квалитета на свим образовним нивоима, механизме за вредновање и признавање неформалног и информалног учења, повећање доступности образовања и социјалне укључености свих актера, те кохерентност образовног система.

Уводећи транспарентне квалификације унутар осам нивоа, Квалификациони оквир у Босни и Херцеговини развија повјерење грађана у вриједност образовних докумената и доприноси лакшем запошљавању.

Квалификациони оквир у Босни и Херцеговини ствара претпоставке за напредак друштва у европским интеграцијама испуњавањем циљева из Стратегије ЕУ 2020 повећањем мобилности, флексибилности и конкурентности радне снаге, бољим повезивањем

образовања и тржишта рада, омогућавајући грађанима европску и регионалну проходност њихових квалификација.

5. ЦИЉЕВИ

Квалификациони оквир у Босни и Херцеговини је инструмент неопходан за обезбјеђивање једнаког коришћења и примјене стандарда: образовања и занимања, исхода учења, квалификација, стручности и сертификовања пружаоца образовних услуга. Квалификациони оквир одређује стандарде исхода учења који се очекују од ученика и одраслих који су стекли одређену квалификацију. Квалификационим оквиром истовремено се гарантује једнакост и поузданост квалификација за послодавце и за оне који уче.

Општи циљеви Квалификационог оквира у Босни и Херцеговини препознају се током четири главна смјера дјеловања:

1. повезивање, олакшавање комуникације и стварање партнерства између свих релевантних заинтересованих страна;
2. повезивање с **Европским квалификационим оквиром за цјеложивотно учење (EQF) и Квалификационим оквиром Европског простора високог образовања (QF-EHEA)**, те на тај начин с квалификационим оквирима других земаља, чиме се ствара основа за једноставније признавање квалификација из Босне и Херцеговине у другим земљама, и квалификација из других земаља у Босни и Херцеговини;
3. реформа образовног система у Босни и Херцеговини, што укључује израду и увођење исхода учења у наставне програме, успостављање и унапређење система обезбјеђивања квалитета, повезивања с потребама тржишта рада, мобилности, те других потреба појединца и друштва;
4. развој система вредновања и признавања неформалног и информалног учења, у оквиру цјеложивотног учења.

Специфични циљеви Квалификационог оквира у Босни и Херцеговини су:

- разумијевање различитих врста квалификација и њихових односа;
- разумљив приказ образовних постигнућа за послодавце, полазнике образовања и родитеље;
- усмјеравање појединца кад је ријеч о избору образовања и каријере;
- олакшавање мобилности и транспарентнијој доступности образовању током цијелог живота;
- олакшавање препознавања и признавања домаћих квалификација у иностранству и иностранних у Босни и Херцеговини;
- стварање претпоставки за увођење система обезбјеђивања квалитета постојећих и нових квалификација;
- допринос квалитетном запошљавању;

- стварање претпоставки за изградњу система вредновања и признавања компетенција стечених у неформалном и информалном образовању/учењу;
- унапређење сарадње образовања са свим социјалним партнерима;
- промовисање образовања.

6. SWOT АНАЛИЗА

Како би се што лакше припремиле све активности за постизање предвиђених општих и специфичних циљева, врло важно је анализирати све унутрашње и спољашње, те позитивне и негативне факторе при изради пројектних задатака. Анализа свих унутрашњих снага и недостатака у Босни и Херцеговини, те спољашњих прилика и опасности приказана је у сљедећој табели:

ПРЕДНОСТИ/СНАГЕ	СЛАБОСТИ/НЕДОСТАЦИ
<ul style="list-style-type: none"> • Исказана политичка воља и определијељеност Босне и Херцеговине за развој квалификационог оквира • Постојање полазних докумената за потребе даљег рада • Комисију за КОБиХ именовано Савјет министара БиХ • Дуга традиција и богато искуство у провођењу формалних програма у општем, струковном и високом образовању • Искуства у провођењу Болоњског процеса • Постојање добрих примјера унутрашњег и спољашњег система обезбјеђивања квалитета • Укљученост у међународне активности и пројекте • Укљученост у рад европских тијела која координишу развој и провођење квалификационих оквира • Реформа свих наставних програма базираних на исходима учења • Постојање примјера исхода учења, стандарда занимања и стандарда квалификација 	<ul style="list-style-type: none"> • Исходи учења нису довољно видљиви кориснику • Формално образовање је још углавном засновано на „инпутима“ (садржају), а не на исходима учења • Ријетки су добри примјери провођења исхода учења • Недовољна укљученост компетентних особа из БиХ у процес реформе образовања • Недовољна флексибилност формалног система образовања • Недовољна развијеност унутрашњег и спољашњег система обезбјеђивања квалитета на свим нивоима образовања • Непостојање система вредновања и признавања неформалног и информалног учења • Недовољно искуство/пракса у сертификавању пружаоца образовних услуга • Недовољна повезаност сектора образовања и тржишта рада
ПРИЛИКЕ/МОГУЋНОСТИ	ПРИЈЕТЊЕ/ОПАСНОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • ЕУ и друга финансијска и експертна подршка у развоју квалификационог оквира • Свијест о потреби за реформом образовања, изградњи транспарентног система обезбјеђивања квалитета • Свијест о потреби за већом мобилношћу грађана и цјеложивотним учењем • Свијест о потреби бољег повезивања с послодавцима и другим заинтересованим странама, те стварања међусобног партнерства у интересу свих • Свијест о потреби боље међународне препознатљивости и упоредивости квалификација из БиХ • Постојање добре регионалне повезаности и подршке, као и нове могућности даљње сарадње • Добра сарадња с међународним експертима, посебно онима који долазе из земаља које имају искуства у изради и провођењу квалификационих оквира • Распоживост примјера добре и лоше праксе код других земаља • Утицај и позитивни притисци који долазе због међународне студентске и наставничке мобилности 	<ul style="list-style-type: none"> • Формално образовање које није базирано на исходима учења • Недовољна спремност кључних актера за трансформацију образовања према друштву заснованом на знању • Већина кључних заинтересованих страна процес израде и провођења квалификационог оквира још схвата као чисто бирократски процес • Постојање интересних група које успоравају процес израде и провођења квалификационог оквира • Неповјерење појединаца, група и установа према учесталим реформама образовања • Недовољно разумијевање и непостојање довољних капацитета пословног сектора за развој квалификационог оквира • Неинформисаност и неразумијевање ученика, студента, родитеља, послодаваца и шире јавности о корисности квалификационог оквира • Утицај економске ситуације • Недостатак/немогућност обезбјеђивања адекватних финансијских средстава за израду и провођење квалификационог оквира

7. АКТИВНОСТИ

Провођење свих активности према постизању наведених циљева и одговарајућих резултата одвијаће се кроз низ активности које су груписане у пет већих пакета активности (П1-П5), како је даље наведено:

Пакет активности 1

П1. Дизајнирање КОБиХ

А. Дизајнирање и повезивање свих компоненти/елемената КОБиХ:

- I. Анализирање ЕУ упутстава/закључака и искустава других земаља у изради и провођењу квалификационих оквира (њихове снаге, слабости, изазови и рјешења) и упознавање с досадашњим рјешењима у БиХ
- II. Дефинисање, израда и увођење домена исхода учења (знања, вјештине, компетенције) у НПП-у
- III. Дизајнирање структуре скупова исхода учења¹
- IV. Дефинисање карактеристика према којима ће се класификовати квалификације
- V. Дефинисање радног оптерећења, кредитних бодова и исхода учења²
- VI. Дизајнирање структуре и садржаја стандарда квалификације
- VII. Дизајнирање структуре и садржаја стандарда занимања
- VIII. Дизајнирање основних елемената структуре образовних/студијских програма
- IX. Дизајнирање структуре веб-портала КОБиХ
- X. Повезивање с Европским квалификационим оквиром за цјеложивотно учење (EQF) и Квалификационим оквиром Европског простора високог образовања ради препознавања и признавања БиХ квалификација у иностранству и иностраних у БиХ

Б. Дефинисање процеса/процедура те придруживање одговарајућих тијела за провођење

- I. Образовање и учење (формално, неформално и информално)
- II. Испитивање и оцјењивање
- III. Додјела квалификације
- IV. Израда приједлога стандарда квалификација, стандарда занимања и програма
- V. Признавање претходног учења, укључујући вредновање неформалног и информалног учења
- VI. Вредновање, акредитација и лиценцирање
- VII. Обезбјеђивање квалитета (унутрашње и спољашње: образовања, испитивања и оцјењивања, додјеле квалификације, вредновања стандарда занимања и

---

¹ У будућности треба детаљно разрадити и посебно водити рачуна о исходима учења и скуповима исхода учења као о кључним елементима квалификационог оквира

² Види прилог Основе КОБиХ

- квалификација, вредновања програма и рада институција, акредитације и лиценцирања програма и институција)
- VIII. Дефинисање улоге и одговорности тијела за провођење (министарства, агенције, школе, универзитети/свеучилишта, одбори, комисије, тимови итд.) с циљем већег запошљавања
- IX. Подстицање сарадње тијела за провођење, актера тржишта рада и социјалних партнера с циљем квалитетнијег запошљавања и веће мобилности

Ц. Израда примјера и упутстава за рад

- I. Израда примјера свих компоненти/елемената КОБиХ
- II. Симулација дефинисаних процеса/процедура
- III. Израда упутстава за рад тијела за провођење, укључујући упутства за унутрашње и спољашње обезбјеђивање квалитета свих процеса/процедура

Пакет активности 2

П2. Тестирање КОБиХ:

А. Израда одабраних примјера стандарда занимања

- I. Израда стандарда занимања, те за неке примјере координисано с израдом стандарда квалификација

Б. Израда одабраних примјера стандарда квалификација

- I. Израда одабраних примјера стандарда квалификације за све нивое Квалификационог оквира и по могућности за различите профиле

Ц. Израда одговарајућих образовних/студијских програма

- I. Израда одговарајућих програма координисано с израдом стандарда квалификација

Д. Тестирање процеса/процедура тијела за провођење за одабране примјере

- I. Анализа процеса и израда упутстава за унутрашње и спољашње обезбјеђивање квалитета свих процеса/процедура

Е. Израда и тестирање информатичке подлоге, укључујући и web-портал КОБиХ

Ф. Анализа, тестирање и по потреби израда измјена и допуна елемената/компоненти те процеса/процедура тијела за провођење

- I. Анализа КОБиХ и по потреби измјена и допуна елемената/компоненти те процеса/процедура
- II. Анализа, груписање и предлагање структуре секторских савјета

Пакет активности 3

П3. Израда аката КОБиХ и провођење:

- А. Израда приједлога и доношење правних аката на одговарајућим нивоима власти**
  - I. Одлука о измјени и допуни Одлуке о именовању Комисије за КОБиХ - доноси Савјет министара БиХ
  - II. Одлука о усвајању Акционог плана за израду и провођење КОБиХ 2014. - 2020. - доноси Савјет министара БиХ
  - III. Одлука о усвајању КОБиХ - доноси Савјет министара БиХ

- Б. Унапређење система обезбјеђивања квалитета**
  - I. Унаприједити легислативу која се односи на обезбјеђивање квалитета на свим нивоима образовања и квалификација (носиоци: надлежне образовне власти)
  - II. Прилагодити постојећа тијела за унутрашње и спољашње обезбјеђивање квалитета (носиоци: надлежне образовне власти у сарадњи са ХЕА, АПОСО и образовне установе)
  - III. Едукација и обука особа које раде у тијелима за унутрашње и спољашње обезбјеђивање квалитета

- Ц. Израда и презентација извјештаја о повезивању на EQF и QF-ЕНЕА**
  - I. Извјештај о повезивању (*Self-certification report*) КОБиХ са QF-ЕНЕА (носиоци: МЦП, надлежне образовне власти, експерти)
  - II. Извјештај о повезивању (*Referencing report*) КОБиХ са EQF (носиоци: МЦП, надлежне образовне власти, експерти према налогу образовних власти)

- Д. Оснивање и прилагођавање рада одговарајућих тијела (на одговарајућим нивоима) за провођење КОБиХ, и то:**
  - I. Оснивање Савјета за провођење КОБиХ (носиоци: власти надлежне за образовање и запошљавање - именује Савјет министара БиХ)
  - II. Продужетак мандата Комисије за КОБиХ и прилагођавање мандата новим задацима
  - III. Оснивање секторских савјета

- Е. Припрема рада информатичке подлоге и web-портала**

(носиоци: МЦП у сарадњи с надлежним образовним и другим властима)

- Ф. Израда стандарда занимања**
  - I. Припрема рада и обука особа релевантних партнера и тијела
  - II. Координисана израда стандарда занимања, зависно од стратешких интереса, и усклађено с израдом стандарда квалификација
  - III. Вредновање приједлога и омогућавање приступа путем веб-портала КОБиХ

Г. Израда стандарда квалификација

- I. Припрема рада и обука особа релевантних партнера и тијела
- II. Координисана израда у односу на израду стандарда занимања и програма
- III. Вредновање приједлога и омогућавање приступа путем web-портала КОБиХ

Х. Израда нових и модернизација постојећих образовних/студијских програма

- I. Припрема рада и обука особа релевантних партнера и тијела
- II. Координисана израда у односу на израду стандарда квалификација
- III. Вредновање приједлога и омогућавање приступа путем веб-портала, укључујући вредновање институција које проводе програме (акредитација и лиценцирање)

И. Унапређење система признавања страних квалификација у БиХ и домаћих квалификација изван БиХ користећи КОБиХ у складу с принципима Лисабонске конвенције и њеним пратећим документима

- I. Унаприједити легислативу која се односи на признавање страних квалификација у БиХ и домаћих квалификација изван БиХ (носиоци: надлежне образовне власти)
- II. Прилагодити постојећа тијела за признавање страних квалификација у БиХ и домаћих квалификација изван БиХ
- III. Едукација и обука особа које раде у тијелима за признавање страних квалификација у БиХ и домаћих квалификација ван БиХ

Пакет активности 4

П4. Развој људских потенцијала и обезбјеђивање квалитета провођења Акционог плана и КОБиХ:

А. Обука

- I. Обука особа које раде у тијелима за провођење и партнерским институцијама у БиХ
- II. Утврђивање критеријума и избор експерата
- III. Обука експерата

Б. Међународна сарадња и јачање угледа КОБиХ

- I. Активна међународна сарадња, учествовање и праћење рада тијела у Европи, те рада других земаља од интереса

Ц. Дисеминација цјеложивотног учења и КОБиХ

- I. Промоција цјеложивотног учења заинтересованим странама и широј јавности
- II. Отворена комуникација (путем web-а и слично) с појединцима и јавношћу
- III. Дисеминација и промоција КОБиХ у БиХ и другим земљама и тијелима у Европи

Д. Обезбјеђивање квалитета провођења Акционог плана и КОБиХ

- I. Припрема извјештаја о редовним активностима од свих носилаца активности

- II. Праћење активности и припрема периодичних извјештаја
- III. Подношење извјештаја

Пакет активности 5

П5. Ревизија и даљи развој КОБиХ:

А. Анализа успјешности провођења КОБиХ

- I. Анализа успјешности провођења КОБиХ (методе, параметри успјешности итд.)
- II. Израда приједлога допуна и измјена КОБиХ и одговарајућих правних аката, укључујући израду приједлога вредновања неформалног и информалног учења

Б. Измјена и допуна аката КОБиХ

Ц. Провођење вредновања неформалног и информалног учења

- I. Утврђивање критеријума, избор и обука експерата
- II. Обука представника релевантних тијела, партнерских институција
- III. Провођење вредновања неформалног и информалног учења

Д. Израда обновљених/допуњених извјештаја о повезивању

- I. Обновљени/допуњени извјештај о повезивању КОБиХ са QF-EHEA (*Self-certification report*)
- II. Обновљени/допуњени извјештај о повезивању КОБиХ са EQF (*Referencing report*)

Табеларни приказ свих активности

Активност	2014.				2015.				2016.				2017.				2018.				2019.				2020.			
	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х
П1-А	х	х	х	х	х	х	х	х																				
П1-Б				х	х	х	х	х	х	х	х	х																
П1-Ц				х	х	х	х	х	х	х	х	х																
П2-А			х	х	х	х	х	х	х	х																		
П2-Б			х	х	х	х	х	х	х	х																		
П2-Ц			х	х	х	х	х	х	х	х	х	х																
П2-Д			х	х	х	х	х	х	х	х	х	х																
П2-Е					х	х	х	х	х	х	х	х																
П2-Ф					х	х	х	х	х	х	х	х																
П3-А		х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х																
П3-Б					х	х	х	х	х	х	х	х																
П3-Ц					х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х												
П3-Д		х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х																
П3-Е									х	х	х	х	х	х	х	х	х											
П3-Ф									х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х
П3-Г									х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х
П3-Х									х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х
П3-И									х	х	х	х	х	х	х	х												
П4-А	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х
П4-Б	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х
П4-Ц	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х
П4-Д	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х
П5-А													х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х
П5-Б																	х	х	х	х	х	х	х	х				
П5-Ц																					х	х	х	х	х	х	х	х
П5-Д																	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х

Пакет активности: П1-Дизајнирање КОБиХ

Активност	Носиоци (ко води, ко учествује)	Период (почетак и завршетак рада)	Ресурси (људи, финансијска средства, простор, опрема)	Резултати претходних активности (као услов даљег успјешног провођења)	Постигнути резултати (навести и активност која зависи од наведених резултата)
П1-А	Комисија за КОБиХ; МЦП и надлежна министарства образовања и рада; ВШУ; агенције за образовање ³ и педагошки заводи; удружења послодаваца и синдиката	01.2014. -12.2015.	EU/CoE SDHEQS; ВНQFHE TEMPUS; IPA 2012; међународни донатори; Буџет институција БиХ; домаћи и међународни експерти и IPA 2	<ul style="list-style-type: none"> • Акциони план • Резултати претходних активности КОБиХ • Резултати претходних пројеката 	<ul style="list-style-type: none"> • Преглед и опис елемената КОБиХ • Образац Скупова исхода учења • Образац Стандарда занимања • Образац Стандарда квалификације • Основни елементи за структуру програма • Структура веб-портала КОБиХ • Преглед постигнутих резултата у изради КОБиХ ради препознавања и признавања бх. квалификација у иностранству и иностраних у БиХ
П1-Б	Комисија за КОБиХ; МЦП и надлежна министарства образовања и рада;	09.2014. - 12.2016.	EU/CoE SDHEQS; ВНQFHE TEMPUS; IPA 2012; међународни	<ul style="list-style-type: none"> • Акциони план 	<ul style="list-style-type: none"> • Преглед и опис свих процеса/процедура те придруживање одговарајућих тијела

³ Агенција за предшколско, основно и средње образовање БиХ, Агенција за развој високог образовања и обезбјеђивање квалитета БиХ, Центар за информисање и признавање докумената из области високог образовања БиХ, Агенција за акредитацију високошколских установа РС-а

	ВШУ; агенције за образовање ⁴ и педагошки заводи; удружења послодаваца и синдикати		донатори; Буџет институција БиХ; домаћи и међународни експерти и IPA 2		• Извјештај о постигнутом партнерству те подстицању даљег развоја
П1-Ц	Комисија за КОБиХ; МЦП и надлежна министарства образовања и рада; ВШУ; агенције за образовање ⁵ и педагошки заводи; удружења послодаваца и синдикати	09.2014. -12.2016.	EU/CoE SDHEQS; ВНQFHE TEMPUS; IPA 2012; међународни донатори; Буџет институција БиХ; домаћи и међународни експерти и IPA 2	<ul style="list-style-type: none"> • Акциони план • Радни и коначни резултати П1-А, Б • Радни и коначни резултати П2-А, Б, Ц, Д, Е и Ф 	<ul style="list-style-type: none"> • Примјери елемената КОБиХ-а • Симулација процеса/процедура • Упутства за рад тијела за провођење

⁴ Агенција за предшколско, основно и средње образовање БиХ, Агенција за развој високог образовања и обезбјеђивање квалитета БиХ, Центар за информисање и признавање докумената из области високог образовања БиХ, Агенција за акредитацију високошколских установа РС-а

⁵ Агенција за предшколско, основно и средње образовање БиХ, Агенција за развој високог образовања и обезбјеђивање квалитета БиХ, Центар за информисање и признавање докумената из области високог образовања БиХ, Агенција за акредитацију високошколских установа РС

Пакет активности: П2-Тестирање КОБиХ

Активност	Носиоци (ко води, ко учествује)	Период (почетак и завршетак рада)	Ресурси (људи, финансијска средства, простор, опрема)	Резултати претходних активности (као услов даљег успјешног провођења)	Постигнути резултати (навести и активност која зависи од наведеног резултата)
П2-А	Комисија за КОБиХ; ВШУ; агенције за образовање ⁶ ; надлежна министарства; професионална удружења; коморе; пројекти и школе	06.2014. -06.2016.	EU/CoE SDHEQS; ВНQFHE TEMPUS; IPA 2012; међународни донатори; Буџет институција БиХ; домаћи и међународни експерти и IPA 2	• Радни и коначни резултати П1-А и Ц	• Примјери стандарда занимања
П2-Б	Комисија за КОБиХ; ВШУ; агенције за образовање ⁷ ; надлежна министарства; професионална удружења; коморе; пројекти и школе	06.2014. - 06.2016.	EU/CoE SDHEQS; ВНQFHE TEMPUS; IPA 2012; међународни донатори; Буџет институција БиХ; домаћи и међународни	• Радни и коначни резултати П1-А и Ц	• Примјери стандарда квалификација

⁶ Агенција за предшколско, основно и средње образовање БиХ, Агенција за развој високог образовања и обезбјеђивање квалитета БиХ, Центар за информисање и признавање докумената из области високог образовања БиХ, Агенција за акредитацију високошколских установа РС-а

⁷ Агенција за предшколско, основно и средње образовање БиХ, Агенција за развој високог образовања и обезбјеђивање квалитета БиХ, Центар за информисање и признавање докумената из области високог образовања БиХ, Агенција за акредитацију високошколских установа РС-а

			експерти и IPA 2		
П2-Ц	Комисија за КОБиХ; ВШУ, агенције за образовање ⁸ , надлежна министарства, професионална удружења, коморе, пројекти и школе	06.2014. -12.2016.	EU/CoE SDHEQS; ВНQFHE TEMPUS; IPA 2012; међународни донатори; Буџет институција БиХ; домаћи и међународни експерти и IPA 2	<ul style="list-style-type: none"> • Радни и коначни резултати П1-А и Ц 	<ul style="list-style-type: none"> • Примјери образовних/студијских програма
П2-Д	Комисија за КОБиХ; Надлежна министарства; ХЕА; РС ХЕАА; АПОСО; ВШУ; школе и пројекти	06.2014. -12.2016.	EU/CoE SDHEQS; ВНQFHE TEMPUS; IPA 2012; међународни донатори; Буџет институција БиХ; домаћи и међународни експерти и IPA 2	<ul style="list-style-type: none"> • Радни и коначни резултати П1-А, Б и Ц • Радни и коначни резултати П2-А, Б и Ц 	<ul style="list-style-type: none"> • Анализа предвиђених процеса/процедура • Упутства за унутрашње и спољашње обезбјеђивање квалитета свих процеса/процедура
П2-Е	Комисија за КОБиХ	01.2015. -12.2016.	међународни донатори; ИТ експерти и опрема	<ul style="list-style-type: none"> • Радни и коначни резултати П1-А, Б и Ц • Радни и коначни резултати П2-А, Б, Ц, Д и Ф • Радни и коначни резултати П3-А, Б и Д 	<ul style="list-style-type: none"> • Информатичка подлога, и веб-портал КОБиХ

⁸ Агенција за предшколско, основно и средње образовање БиХ, Агенција за развој високог образовања и обезбјеђивање квалитета БиХ, Центар за информисање и признавање докумената из области високог образовања БиХ, Агенција за акредитацију високошколских установа РС-а

П2-Ф	Комисија за КОБиХ; МЦП и надлежна министарства образовања и рада; ВШУ; агенције за образовање ⁹ ; удружења послодаваца и синдикати	01.2015. -12.2016.	EU/CoE SDHEQS; ВНQFHE TEMPUS; IPA 2012; међународни донатори; Буџет институција БиХ; домаћи и међународни експерти и IPA 2	<ul style="list-style-type: none"> • Радни и коначни резултати П1-А, Б и Ц • Радни и коначни резултати П2-А, Б,Ц, Д и Е 	<ul style="list-style-type: none"> • Анализа компоненти и процеса/процедура КОБиХ и по потреби приједлог измјена и допуна КОБиХ • Приједлог секторских савјета
-------------	--	--------------------	---	---	--

Пакет активности: П3-Израда аката КОБиХ и провођење

Активност	Носиоци (ко води, ко учествује)	Период (почетак и завршетак рада)	Ресурси (људи, финансијска средства, простор, опрема)	Резултати претходних активности (као услов даљег успјешног провођења)	Постигнути резултати (навести и активност која зависи од наведених резултата)
П3-А	Комисија за КОБиХ; МЦП; Савјет министара БиХ	06.2014. (доношење одлуке о статусу Комисије); 06.2014. (усвајање Акционог плана); 12.2016. (Усвајање КОБиХ)	Чланови Комисије; домаћи експерти; пројекти и МЦП	<ul style="list-style-type: none"> • Радни и коначни резултати П1-А, Б и Ц • Радни и коначни резултати П2-А, Б, Ц, Д, Е и Ф 	<ul style="list-style-type: none"> • Одлука о измјени и допуни Одлуке о именовању Комисије • Одлука о усвајању Акционог плана • Одлука о усвајању КОБиХ

⁹ Агенција за предшколско, основно и средње образовање БиХ, Агенција за развој високог образовања и обезбјеђивање квалитета БиХ, Центар за информисање и признавање докумената из области високог образовања БиХ, Агенција за акредитацију високошколских установа РС-а

ПЗ-Б	Комисија за КОБиХ; надлежне власти; ХЕА; РС ХЕАА; АПОСО; Савјет за високо образовање РС; ВШУ; школе	01.2015. -12.2016.	EU/CoE SDHEQS; ВНQFHE TEMPUS; IPA 2012; међународни донатори; буџети на одговарајућим нивоима власти, домаћи и међународни експерти и IPA 2	<ul style="list-style-type: none"> • Радни и коначни резултати П1-Б и Ц • Радни резултати П2-Д и Ф • Радни и коначни резултати П3-А 	<ul style="list-style-type: none"> • Легислатива која се односи на обезбјеђивање квалитета на свим нивоима образовања • Прилагођена тијела за унутрашње и спољашње обезбјеђивање квалитета • Извршена едукација и обука особа у органима за унутрашњи и спољашњи систем обезбјеђивања квалитета
ПЗ-Ц	ХЕА; РС ХЕАА; АПОСО; МЦП; надлежне образовне власти; експерти и Комисија за КОБиХ	01.2015. -12.2017.	EU/CoE SDHEQS; ВНQFHE TEMPUS; IPA 2012; међународни донатори; буџети на одговарајућим нивоима власти; домаћи и међународни експерти и IPA 2	<ul style="list-style-type: none"> • Радни и коначни резултати П1-Б • Радни и коначни резултати П2-А, Б, Ц, Д, Е и Ф • Радни и коначни резултати П3-А и Б 	<ul style="list-style-type: none"> • Извјештај о унапређењу система обезбјеђивања квалитета у БиХ • <i>Self-certification report</i> • <i>Referencing report</i>
ПЗ-Д	Надлежне власти	03.2014. -12.2016.	Домаћи експерти; пројекти	<ul style="list-style-type: none"> • Радни и коначни резултати П1-Ц • Радни и коначни резултати П2-А, Б, Ц, Д, Е и Ф • Радни и коначни резултати П3-А и Б 	<ul style="list-style-type: none"> • Основан Савјет за провођење КОБиХ • Продужетак и прилагођавање мандата Комисије за КОБиХ • Оснивање секторских савјета
ПЗ-Е	Комисија за КОБиХ	01.2016. -12.2017.	Међународни донатори; ИТ	<ul style="list-style-type: none"> • Резултати П1-Ц • Резултати П2-Е 	<ul style="list-style-type: none"> • Припремљена информатичка подлога, и веб-портал КОБиХ

			експерти и опрема	• Резултати ПЗ-А, Б и Д	
ПЗ-Ф	Секторски савјети, Комисија за КОБиХ; ВШУ; агенције за образовање ¹⁰ ; надлежна министарства; професионална удружења; коморе; пројекти и школе	01.2016. -12.2020.	ВНQFHE TEMPUS; IPA 2012; међународни донатори; Буџет институција БиХ; домаћи и међународни експерти и IPA 2	• Резултати П1-Ц • Резултати П2-А, Ф • Резултати ПЗ-А, Б, Д и Е	• Стандарди занимања
ПЗ-Г	Секторски савјети, Комисија за КОБиХ; ВШУ; агенције ¹¹ ; надлежна министарства; професионална удружења; коморе; пројекти и школе	01.2016. -12.2020.	ВНQFHE TEMPUS; IPA 2012; међународни донатори; Буџет институција БиХ; домаћи и међународни експерти и IPA 2	• Резултати под П1-Ц • Резултати П2-Б и Ф • Резултати ПЗ-А, Б, Д и Е	• Стандарди квалификације
ПЗ-Х	ВШУ; школе; агенције за образовање ¹² ;	01.2016. -12.2020.	ВНQFHE TEMPUS; IPA 2012;	• Резултати П1-Ц	• Програми

¹⁰ Агенција за предшколско, основно и средње образовање БиХ, Агенција за развој високог образовања и обезбјеђивање квалитета БиХ, Центар за информисање и признавање докумената из области високог образовања БиХ, Агенција за акредитацију високошколских установа РС-а

¹¹ Агенција за развој високог образовања и обезбјеђивање квалитета БиХ, Агенција за акредитацију високошколских установа РС, Агенција за предшколско, основно и средње образовање и Центар за информисање и признавање докумената из области високог образовања Босне и Херцеговине

¹² Агенција за развој високог образовања и обезбјеђивање квалитета БиХ, Агенција за акредитацију високошколских установа РС, Агенција за предшколско, основно и средње образовање и Центар за информисање и признавање докумената из области високог образовања Босне и Херцеговине

	педагошки заводи и надлежна министарства		међународни донатори; буџети на одговарајућим нивоима власти; домаћи и међународни експерти и IPA 2	<ul style="list-style-type: none"> • Резултати П2-Ц и Ф • Резултати П3-А, Б, Д и Е 	
П3-И	Надлежне власти и ЦИП	01.2016. -12.2017.	ВНQFHE TEMPUS; IPA 2012; међународни донатори; буџети на одговарајућим нивоима власти; домаћи и међународни експерти и IPA 2	<ul style="list-style-type: none"> • Резултати П1-Ц • Резултати П2-Ф • Резултати П3-А, Б, Ц и Д 	<ul style="list-style-type: none"> • Унапријеђен систем признавања страних квалификација у БиХ и домаћих квалификација у другим земљама

Пакет активности: П4-Развој људских потенцијала и обезбјеђивање квалитета провођења Акционог плана и КОБиХ

Активност	Носиоци (ко води, ко учествује)	Период (почетак и завршетак рада)	Ресурси (људи, финансијска средства, простор, опрема)	Резултати претходних активности (као услов даљег успјешног провођења)	Постигнути резултати (навести и активност која зависи од наведених резултата)
П4-А	Пројекти (уз сарадњу с Комисијом за КОБиХ), домаћи експерти; образовне установе и	01.2014. -12.2020.	EU/CoE SDHEQS; ВНQFHE TEMPUS; IPA 2012; међународни	<ul style="list-style-type: none"> • Радни и коначни резултати П1-Ц • Радни и коначни резултати П2-А, Б, Ц, Д, 	<ul style="list-style-type: none"> • Радионице за особе у установама које проводе КОБиХ те на партнерским институцијама • Критеријуми за избор експерата

	синдикати		донатори; домаћи и међународни експерти и IPA 2	Е и Ф • Радни и коначни резултати ПЗ-А, Б, Ц, Д, Е, Ф, Г, Х и И	• Радионице за нове експерте
4-Б	Комисија за КОБиХ и Савјет КОБиХ	01.2014. -12.2020.	EQF (ЕТФ, Европска комисија, пројекти, друго); QF-EHEA (CoE, пројекти, друго); те подршке кроз друге повезане иницијативе (ESCO, EQAVET, EUROPASS, ECVET итд.)	• Акциони план • Сви радни и коначни резултати	<ul style="list-style-type: none"> • Активна међународна сарадња • Учествовање и праћење рада у тијелима за QF-EHEA (Network of NC on QF-EHEA, BFUG, ENIC /NARIC, ENQA, EQAR, ERA, EUA, EURASHE, UNESCO-CEPES, регионалне мреже и друго) • Учествовање и праћење рада у тијелима за EQF (National Contact Points; Advisory Group и друго) • Праћење рада и измјена искустава током развоја и провођења NQF-а у другим земљама регије и ЕУ-а
П4-Ц	Комисија за КОБиХ; Савјет КОБиХ; домаћи експерти; ХЕА; РС ХЕАА; АПОСО; ЦИП; Медији и јавност	01.2014. -12.2020.	Пројекти и међународни донатори	• Сви радни и коначни резултати	<ul style="list-style-type: none"> • Дисеминација важности LLL према свим диоцима и партнерима (конференције, округли столови итд.) • Комуникација с партнерима и широм јавношћу коришћењем модерних технологија • Дисеминација КОБиХ у БиХ и другим земљама • Домаћа и међународна саопштења на јавним скуповима и публикације

П4-Д	Комисија за КОБиХ	01.2014. -12.2020.	Донатори; пројекти; домаћи и страни експерти	<ul style="list-style-type: none"> • Акциони план • Сви радни и коначни резултати 	<ul style="list-style-type: none"> • Успостава и рад унутрашњег система обезбјеђивања квалитета провођења Акционог плана • Праћење и редовно извјештавање о свим активностима и резултатима одговарајућих тијела и јавности о развоју и провођењу КОБиХ
------	-------------------	--------------------	--	---	---

Пакет активности: П5- Ревизија и даљи развој КОБиХ

Активност	Носиоци (ко води, ко учествује)	Период (почетак и завршетак рада)	Ресурси (људи, финансијска средства, простор, опрема)	Резултати претходних активности (као услов даљег успјешног провођења)	Постигнути резултати (навести и активност која зависи од наведених резултата)
П5-А	Комисија за КОБиХ Сви носиоци од П1 до П4	01.2017. -12.2020.	Донатори, пројекти, међународни и домаћи експерти	<ul style="list-style-type: none"> • Сви радни и коначни резултати 	<ul style="list-style-type: none"> • Дефинисане методе и параметри успјешности • Извјештај о анализи успјешности провођења КОБиХ у складу с дефинисаним методама и параметрима успјешности • Приједлог система вредновања неформалног и информалног учења
П5-Б	Комисија за КОБиХ; надлежне власти; ХЕА; РС ХЕАА; АПОСО; Савјет за високо образовање РС; ВШУ; школе	01.2018. -12.2019.	ИРА 2012; међународни донатори; буџети на одговарајућим нивоима власти; домаћи и међународни	<ul style="list-style-type: none"> • Радни и коначни резултати П5-А 	<ul style="list-style-type: none"> • Измјена и допуна законских аката КОБиХ, укључујући уградњу система вредновања неформалног и информалног учења у законске акте на различитим нивоима власти

			експерти и		
П5-Ц	Комисија за КОБиХ; тијела за обезбјеђивање квалитета; образовне установе	01.2019. -12.2020.	Донатори; пројекти; домаћи и међународни експерти и образовне установе	<ul style="list-style-type: none"> • Радни и коначни резултати П5-А и Б 	<ul style="list-style-type: none"> • Критеријуми за избор експерата • Припрема и провођење едукације и обуке експерата у одговарајућим институцијама за провођење вредновања неформалног и информалног учења • Почетак провођења вредновања неформалног и информалног учења
П5-Д	ХЕА; РС ХЕАА; АПОСО; МЦП; надлежне образовне власти; експерти и Комисија за КОБиХ	01.2018. -12.2020.	ИРА 2012; међународни донатори; , буџети на одговарајућим нивоима власти; домаћи и међународни експерти	<ul style="list-style-type: none"> • Резултати П3-Ц • Радни и коначни резултати П4-Д • Радни и коначни резултати П5-А, Б и Ц 	<ul style="list-style-type: none"> • Обновљени <i>Self-certification report</i> • Обновљени <i>Referencing report</i>

8. Овај акциони план израдила је Комисија за израду Квалификационог оквира у Босни и Херцеговини, која је именована Одлуком Савјета министара Босне и Херцеговине од 11.1.2013. године („Службени гласник БиХ“, бр. 9/13 и 84/13), у саставу:

1. Мр сци. Дариа ДУИЛОВИЋ¹³, Министарство цивилних послова;
2. Мира ГРБИЋ, Министарство просвјете и културе Републике Српске;
3. Др сци. Марко НЕДИЋ, Министарство просвјете, науке, културе и спорта Посавског кантона;
4. Ламија ХУСИЋ, Министарство за образовање, науку и младе Кантона Сарајево;
5. мр сци. Мара МАТКИЋ, Одјељење за образовање у Влади Брчко дистрикта Босне и Херцеговине;
6. Доц. др Нина БИЈЕДИЋ, Универзитет „Џемал Биједић“ Мостар, Ректорски збор Босне и Херцеговине;
7. Мр сци. Ђорђе МАРКЕЗ, Универзитет у Бањалуци, Ректорски збор Босне и Херцеговине;
8. Проф. др Дражена ГАШПАР, Свеучилиште у Мостару, Ректорски збор Босне и Херцеговине;
9. Славица ШКОРО, Агенција за развој високог образовања и обезбјеђивање квалитета (ХЕА);
10. Драгана ДИЛБЕР, Центар за информисање и признавање докумената из области високог образовања (ЦИП);
11. Марија НАЛЕТИЛИЋ, Агенција за предшколско, основно и средње образовање (АПОСО);
12. Ведрана ЂЕРИЋ, Агенција за статистику Босне и Херцеговине;
13. Харис КАРАЧИЋ, Федерални завод за статистику;
14. Долорес ПЕУЛИЋ, Републички завод за статистику Републике Српске;
15. Зибија ХОЏИЋ, Министарство цивилних послова;
16. Јасмина ХЕРЦЕГОВАЦ, Министарство рада и социјалне политике Федерације Босне и Херцеговине;
17. Рајко КЛИЧКОВИЋ, Министарство рада и борачко-инвалидске заштите Републике Српске;
18. Ранко МИЛИЋ, Унија удружења послодаваца Републике Српске;
19. Ђевад ХАЏИЋ, Савез синдиката Босне и Херцеговине – Конфедерација синдиката Босне и Херцеговине.

---

¹³ Комисија је једногласно на првом састанку изабрала представницу Министарства цивилних послова Дарију Дуиловић за предсједницу

9. АНЕКС

Основе квалификационог оквира у Босни и Херцеговини¹⁴

Увод

Документ Основе квалификационог оквира у Босни и Херцеговини (ОКО) заснива се на образовној традицији и садашњем стању у образовању у Босни и Херцеговини, те потребама развоја економије, појединца и друштва у цјелини, уз уважавање одредница Европског квалификационог оквира (ЕКО) и одговарајућих европских и међународних прописа.

Основама квалификационог оквира у Босни и Херцеговини ствара се предуслов за израду „Квалификационог оквира у Босни и Херцеговини“, који треба да повеже претходне, садашње и будуће резултате учења, те их постави у међусобне односе унутар Босне и Херцеговине, али и Европског квалификационог оквира и Европског образовног простора, а који би требао бити донесен најкасније до краја 2015. године. Полазне основе утврђене овим документом представљају и смјернице за усклађивање прописа којима се уређују подручја основног, средњег и високог образовања, односно цјеложивотног учења, али и боље повезивање промјена и потреба тржишта рада с образовним програмима у Босни и Херцеговини.

Остваривање стратешких циљева земаља Европске уније, почевши од циља да се креира најконкурентнија економија па до успостављања европског система вриједности који ће бити широко прихватљив, резултовало је и новим односом према образовању. Образовање се у Европској унији третира као један од кључних фактора за реализацију наведених стратешких одређења.

Брзе измјене технологија и развој европског тржишта пред образовне системе сваке чланице Европске уније, као и системе у државама које се желе придружити европској породици, па тако и у Босни и Херцеговини, поставиле су бројне захтјеве, међу првима нужност системског вредновања образовања и обуке у свакој држави и његово упоређивање с образовним системима у другим државама, а на основу заједничког утврђеног референтног европског оквира.

Неопходност да образовање припрема стручњаке који ће успјешно одговорити на стално мијењајуће економске изазове, те динамично и тржиште рада које се шири, дефинитивно раскида с мишљењем о образовању као једном периоду живота који има свој почетак и крај. Образовање постаје цјеложивотни процес, константа људског живота.

Након више година рада на материјалу, Европски парламент и Савјет Европске уније априла 2008. године усвојили су Европски квалификациони оквир за цјеложивотно учење, као подстицај мобилности и цјеложивотном учењу, чиме се испуњавају циљеви зацртани у Лисабонској стратегији за раст и запошљавање.

---

¹⁴ “Службени гласник БиХ”, број 31/11.

Европски квалификациони оквир за цјеложивотно учење има за циљ олакшано упоређивање транспарентних квалификација и квалификационих нивоа, што омогућава бржу мобилност тржишта рада, успостављање концепта цјеложивотног учења и обезбјеђивања квалитета образовања. Стратешки циљ Европског квалификационог оквира је да обезбиједи да квалификације задовољавају друштвене и економске потребе сваке земље понаособ и Европске уније у цјелини, да иза сваке квалификације стоји обезбјеђен квалитет и да се на флексибилан начин омогући сваком појединцу и хоризонтални и вертикални напредак на квалификационој лествици.

Језгро Европског квалификационог оквира састоји се од осам заједничких референтних нивоа у којима се класификују знања, вјештине и компетенције, постигнути као исходи учења. Ових осам нивоа квалификационог оквира генерички обухвата све нивое и типове образовања и дјелује као средство препознавања, разумијевања и упоређивања квалификација унутар земаља Европске уније.

Схватајући значај наведеног европског документа за своју даљњу друштвено-економску реформу, посебно реформу сектора образовања, Босна и Херцеговина у протеклих пет година предузима одређене активности ради изградње квалификационог оквира, заснованог на европском.

У два стратешка материјала, која је усвојио Савјет министара Босне и Херцеговине, указано је на неопходност усвајања квалификационог оквира у Босни и Херцеговини: Стратегија развоја стручног образовања и обуке у Босни и Херцеговини за период 2007 - 2013. година („Службени гласник БиХ“, број 65/07); Стратешки правци развоја образовања у Босни и Херцеговини с планом имплементације 2008 - 2015. („Службени гласник БиХ“, број 63/08).

Осим тога, Савјет министара Босне и Херцеговине крајем децембра 2007. године донио је Одлуку о усвајању докумената потребних за даљњу имплементацију Болоњског процеса у Босни и Херцеговини („Службени гласник БиХ“, број 13/08). Међу тим документима су и „Оквир за високошколске квалификације у Босни и Херцеговини, “Државни акциони план за признавање квалификација у Босни и Херцеговини“ (за високо образовање) и „Провођење Оквира за квалификације за високо образовање у Босни и Херцеговини“.

Оквир за високошколске квалификације у Босни и Херцеговини рађен је на основу Квалификационог оквира европског простора високог образовања. Он даје генеричке дескрипторе исхода учења за три циклуса високог образовања, а у оквиру актуелних реформских пројеката иде се даље у његовој разради.

С већ урађеним квалификационим оквиром за високо образовање било је лакше приступити изради квалификационог оквира за све степене образовања. Оквир за високошколске квалификације у Босни и Херцеговини интегрисан је у Основе квалификационог оквира у Босни и Херцеговини.

Кратки појмовник квалификационог оквира

Европски квалификациони оквир (European Qualifications Framework – ЕКО или EQF) је инструмент успостављања нивоа квалификација, организован тако да дјелује као средство препознавања и разумијевања квалификација између националних квалификационих оквира.

Државни (национални) квалификациони оквир (National Qualifications Framework – NQF) је инструмент успостављања квалификација стечених у одређеној земљи, којим се дају основе за јасноћу, приступање, проходност, стицање и квалитет квалификација.

Квалификациони оквир у Босни и Херцеговини је инструмент успостављања квалификација стечених у Босни и Херцеговини, којим се дају основе за јасноћу, приступање, проходност, стицање и квалитет квалификација.

Европски квалификациони оквир за високо образовање је документ који је усвојила Конференција европских министара образовања у Бергену 2005. године, који дефинише генеричке дескрипторе за сваки од три циклуса високог образовања, и који се примјењује у свим државама потписницама Болоњског процеса.

Квалификација означава формални назив за резултат процеса процјене и валидације који је добијен онда када компетентно тијело одреди да је појединац остварио исходе учења према предвиђеним стандардима.

Исходи учења представљају изјаву о томе шта ученик/студент/особа која учи зна, разумије и може да обавља на основу завршеног процеса учења, дефинисаних кроз знање, вјештине и компетенције.

ISCED (International Standard Classification of Education) је међународна стандардна класификација образовања.

Знање означава резултат усвајања информација током процеса учења. Знање је скуп чињеница, принципа, теорија и пракси које се односе на подручје рада или изучавања. У контексту Европског квалификационог оквира за цјеложивотно учење знање се описује као теоретско и/или чињенично.

Вјештине представљају способност примјене знања и кориштења принципа „знати како“ да се изврши одређени задатак и да се ријешу проблем. У контексту Европског квалификационог оквира, вјештине се дефинишу као когнитивне (укључују кориштење логичког, интуитивног и креативног размишљања), практичне (укључујући физичку спретност и кориштење метода, материјала, справа и инструмената) и социјалне вјештине (вјештине комуникације и сарадње, емоционална интелигенција и друге).

Компетенције означавају способност примјене знања, вјештина и персоналних, социјалних и методолошких способности на радном мјесту или током учења, као и у приватном и

професионалном развоју. У контексту Европског квалификационог оквира компетенције су описане као одговорност и самосталност.

Цјеложивотно учење подразумијева интеграцију формалног, неформалног и информалног учења како би се стекле могућности за стално унапређење квалитета живљења.

Формално образовање је учење усмјерено од наставника или инструктора, које се стиче у образовним установама, а према наставним плановима и програмима које су одобриле надлежне образовне власти.

Неформално образовање је организован процес учења и образовања усмјерен ка усавршавању, специјализацији и допуњавању знања, вјештина и способности према посебним програмима које изводе организатори образовања (редовне школе, центри за обуку, компаније, агенције и слично).

Информално учење је непланирано учење и стицање знања током свакодневних активности.

Инклузивно образовање подразумијева право на образовање сваке особе током цијелог живота, посебно право дјете с тешкоћама у развоју на укључивање у редовну наставу, као и право надарене дјете на максималан развој њиховог потенцијала.

Циљеви и начела Основа квалификационог оквира у Босни и Херцеговини

Квалификациони оквир у Босни и Херцеговини је неопходан инструмент за обезбјеђивање једнаког кориштења и примјене стандарда: образовања, знања, квалификација, стручности и сертификација пружаоца образовних услуга. Он одређује стандарде постигнућа који се очекују од ученика и одраслих који су стекли одређену диплому-сертификат. Њим се истовремено гарантује једнакост и кредибилитет и за послодавце и за оне који уче.

Циљеви Квалификационог оквира у Босни и Херцеговини су:

- разумијевање различитих врста квалификација и њихових односа;
- разумљив приказ образовних постигнућа за послодавце, полазнике образовања и родитеље;
- усмјеравање појединца кад је ријеч о избору образовања и каријере; олакшавање мобилности и транспарентнија доступност образовању током цијелог живота;
- олакшавање препознавања и признавања домаћих квалификација у иностранству и иностраних у нашој земљи;
- да служи квалитетном запошљавању; ствара претпоставке за изградњу система вредновања и признавања компетенција стечених у неформалном и информалном образовању;
- стварање претпоставки за увођење система управљања квалитетом постојећих и нових квалификација;
- унапређење сарадње образовања са свим социјалним партнерима;
- промовисање образовања.

Претходном треба додати и чињенице да квалификациони оквир служи као референтна тачка за координисање израде наставних планова и програма, метода учења и оцјењивања,

те начина мониторинга образовног процеса. Стога је транспарентност квалификација посебно важна, не само у домаћим релацијама, него и у регионалном и међународном контексту. Сви наведени елементи значе интензивну припрему нашег друштва за европску интеграцију у области образовања.

Основна начела при изради Основа квалификационог оквира у Босни и Херцеговини су:

уважавање традиције и садашњег стања у образовању у Босни и Херцеговини;
уважавање смјерница Европске уније, искустава других држава у изградњи сопствених квалификационих нивоа и припрема друштва за европске интеграције;
транспарентност постојећих и нових квалификација;
прецизирање нивоа и врсте квалификација;
хоризонтална мобилност и вертикална проходност компетенција између различитих подсистема образовања;
изградња партнерства са свим заинтересованим странама: надлежним образовним властима и институцијама, статистичким системима, послодавцима, синдикатима, пружаоцима услуга образовања, академском заједницом, цивилним друштвом и другима.

Сваки од споменутих циљева и начела подразумијева даљу разраду и образложење помоћу израде самог квалификационог оквира у Босни и Херцеговини.

Усвајање Основа квалификационог оквира у Босни и Херцеговини за нашу земљу има посебан значај, с обзиром на слабе везе између квалификација и компетенција за одређено радно мјесто, те недостатак кохерентности у системима постојећих квалификација у Босни и Херцеговини. Стога, Босна и Херцеговина посебно треба бити отворена за даљу разраду и перманентно усавршавање квалификационог оквира.

Основе квалификационог оквира у Босни и Херцеговини

Основе квалификационог оквира у Босни и Херцеговини први је документ Босне и Херцеговине о квалификационом оквиру за све нивое образовања, који је неопходно даље развијати у наредном вишегодишњем периоду.

Документ Основе квалификационог оквира у Босни и Херцеговини усклађен је с Европским квалификационим оквиром за цјеложивотно учење. Он дефинише, координише, управља и смјешта квалификације у структуру од осам референтних нивоа (од којих неки могу имати поднивоје). Сваки референтни ниво обухвата дефинисану комбинацију знања, вјештина и компетенција, односно стандард постигнућа тог и претходних квалификационих нивоа, из чега се може закључити да сваки виши квалификациони ниво имплицира да особа има више знања, вјештина и компетенција као исхода учења.

Нивои овог оквира одређују постигнућа у било којој области образовања и обуке, без обзира на начин образовања, што омогућује упоређивање квалификација на основу истог системског вредновања и већу објективност у оцјењивању постигнућа. Тиме се олакшава

вертикална и хоризонтална проходност кроз цијели систем образовања и обуке, како у земљи, тако и ван ње.

Исходи учења дефинисани су дескрипторима који описују очекивана знања, вјештине и компетенције за сваки квалификациони ниво (и евентуалне поднивое), од основног образовања до нивоа доктората.

Овај оквир дизајниран је тако да служи као опис за различите квалификације у Босни и Херцеговини, без обзира на начин образовања у образовним установама, центрима за обуку, на радним мјестима, у приватном животу итд. То значи да Основе квалификационог оквира у Босни и Херцеговини описују исходе учења који су постигнути током формалног и неформалног образовања и информалног учења. Оквир помаже да се повежу резултати ових различитих форми учења кроз евалуацију исхода учења.

Нивои Основа квалификационог оквира у Босни и Херцеговини

Ниво	Типови образовања и обуке	Титула квалификације (Позиција на тржишту рада)	Тип дипломе (Диплома/сертификат/ниво образовања)
1	Основно образовање	Неквалификовани радник	Свједочанство о завршеном основном образовању
2	Програми стручног оспособљавања	Нискоквалификовани радник	Свједочанство/увјерење о завршеном програму или образовању за стицање ниже стручне спреме, који садржи сљедеће податке: - дужину трајања образовања; - знање, вјештине и компетенције које особа посједује; - за које послове је оспособљена.
3	Средње стручно образовање и обука	Квалификовани радник за одређено занимање	Диплома/свједочанство/увјерење о положеном завршном испиту са практичним радом уз додатак који садржи сљедеће податке: - ниво квалификације; - знање, вјештине и компетенције које особа посједује; - за које послове је оспособљена.

4	Средње техничко образовање	Специјализовани квалификовани радник за техничка и сродна занимања	Диплома/свједочанство о положеној матури уз додатак који садржи сљедеће податке: - ниво квалификације; - смјер који је особа завршила са специфичним знањем, вјештинама и компетенцијама које особа посједује; - за које послове је оспособљена.
	Средње опште образовање	Општи квалификовани радник	Диплома о положеној матури уз додатак који садржи сљедеће: - ниво квалификације; - смјер који је особа завршила са специфичним знањима, вјештинама и компетенцијама; - остала знања, вјештине и компетенције које посједује.
5	Постсекундарно образовање, укључујући мајсторске и сродне испите	Висококвалификовани радник специјализован за одређено занимање	Диплома/свједочанство о завршеном постсекундарном образовању или положеном мајсторском и/или сродном испиту за одређено занимање уз додатак који садржи сљедеће: - ниво квалификације; - дужину трајања образовања; - смјер или врсту испита који је особа завршила са специфичним знањима, вјештинама и компетенцијама; - остала знања, вјештине и компетенције које особа посједује; - за које послове је оспособљена.
6	Први циклус високог образовања	Титуле квалификација и садржај дипломе и додатка	- Диплома високошколске установе - Додатак дипломи

7	Други циклус високог образовања	дипломи за нивое 6, 7 и 8 биће ријешене доношењем „Правилника о коришћењу академских титула, те стицању научних и стручних звања“ ¹⁵	<ul style="list-style-type: none"> - Магистарска диплома - Додатак дипломи
8	Трећи циклус високог образовања	„Правилника о коришћењу академских титула, те стицању научних и стручних звања“ ¹⁵	<ul style="list-style-type: none"> - Диплома доктората - Додатак дипломи

¹⁵ Назив подзаконског акта дефинисан је Чланом 6. Оквирног закона о високом образовању у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ”, број 59/07)

**НИВОИ ОСНОВА КВАЛИФИКАЦИОНОГ ОКВИРА
У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ
(табеларни приказ)**

Однос према ISCED нивоима и ЕКО-у (EQF)		Основе квалификационог оквира			Ранији систем у Босни и Херцеговини заснован на степенима стручне спреме		
ISCED ниво	ЕКО (EQF)	Квалификација	Завршено образовање	Ниво	Степен стручне спреме	Завршена школа	Квалификација
1 и 2А	1	Неквалификовани радник	Основно образовање	1	I	Основна школа	Неквалификовани радник (НК)
2Б	2	Нискоквалификовани радник	Програми стручног оспособљавања	2	II	Основна школа и стручна оспособљеност	Полуквалификовани радник (ПКВ)
3Ц	3	Квалификовани радник	Средње стручно образовање и обука	3	III	Трогодишња средња школа	Квалификовани радник - КВ (средња стручна спрема) III степен
3А 3Б	4	Опште или специјализовани квалификовани радник	Средње опште и техничко образовање	4	IV	Четворогодишња средња школа	Средња стручна спрема – IV степен
4А 4Б	5	Висококвалификовани радник специјализован за одређено занимање	Постсекундарно образовање, укључујући мајсторске и сродне испите	5	V	Специјализација на основу стручности средњег образовања	Висококвалификовани радник - ВКВ
5Б	6	Бацхелор или Бакалауреат	Први циклус високог образовања	6	VI	Виша школа	Виша стручна спрема - ВШС
5А	7	Мастер	Други циклус високог образовања	7	VII/1	Факултет основне студије	Висока стручна спрема - ВСС
					VII/1	Специјализација	Магистар специјалист
5	8	Докторат	Трећи циклус високог образовања	8	VII/2	Магистериј	Магистар наука ¹⁶
6					VIII	Докторат	Доктор наука

¹⁶ У нивоу 8 квалификација магистар наука не може се користити за предлагање стицања нових квалификација, већ само за препознавање постојећих квалификација, те оних које су се стекле или ће се стећи у иностранству

Треба напоменути да ће се однос између постојећег система у Босни и Херцеговини, који је заснован на степенима стручне спреме и квалификација дефинисаних Европским квалификационим оквиром (ЕКО или EQF), детаљније разрађивати и дефинисати измјенама и допунама постојећих закона, те по потреби и посебном законском регулативом и подзаконским актима.

Генерички дескриптори квалификационих нивоа по исходима учења

Ниво	Знање (чињенично и теоретско)	Вјештине (спознајне, психомоторичке и социјалне)	Компетенције (самосталност и одговорност)
1	Ова особа: посједује основна општа знања и показује њихово разумијевање.	Ова особа: посједује основне опште вјештине и способна је за једноставна конкретна логичка размишљања (потребна за извршење једноставних конкретних задатака) у познатим условима; посједује основне вјештине из информационо-комуникационих технологија; способна је да примијени основно опште знање у пракси; може прикупљати и организовати дате информације и јасно их предочити у вербалној и писаној форми.	Професионалне компетенције Ова особа: има капацитет за извршење једноставних задатака уз непосредни стручни и стални надзор у познатим условима; Личне компетенције ¹⁷ Ова особа: показује спремност за примјену знања и преузимање ограничене одговорности за извршавање једноставних задатака у познатим условима.
2	Ова особа: посједује <u>уска</u> , за одређену област везана теоретска и практична знања и у могућности је да их примјењује у извршавању задатака унутар подручја рада или учења (укључујући и исправно кориштење стручног рјечника).	Ова особа: посједује <u>уске</u> , за одређену област везане практичне вјештине (нпр. способност коришћења једноставних метода, алата, инструмената и материјала) у познатим условима; посједује <u>једноставна конкретна логичка размишљања</u> потребна за примјену релевантних информација у извршењу скупа једноставних и/или сложенијих рутинских задатака у познатим условима.	Професионалне компетенције Ова особа: има капацитет да проналази рјешења и да извршава једноставне и/или сложеније задатке за познате проблеме уз стручни непосредни надзор у познатим условима; Личне компетенције Ова особа: преузима ограничену одговорност за извршење једноставних и/или сложенијих задатака у познатим условима и за сопствено учење.

¹⁷ Укључујући кључне компетенције за цјеложивотно учење

3	<p>Ова особа: посједује за одређену област практично и теоретско знање (чињенице, принципе, процесе и опште концепте везане уз подручје рада или учења); има капацитет да анализира чињенице унутар подручја рада или учења.</p>	<p>Ова особа: посједује шире, за одређену област везане <u>практичне вјештине</u>, у промјењивим условима; посједује <u>конкретна креативна и једноставна апстрактна размишљања</u>, те способност извођења сложених покрета, задатака и рјешавање проблема одабиром и примјеном основних метода, алата, информација и материјала, у промјењивим условима; може прикупљати, одабирати и употребљавати релевантне информације из разних извора.</p>	<p>Професионалне компетенције Ова особа: демонстрира ограничено практично искуство у раду или учењу; има капацитет за обављање задатака уз усмјеравање и прилагођавање сопственог понашања унутар заданих смјерница у промјењивим условима.</p> <p>Личне компетенције Ова особа: преузима ограничену одговорност за извршење једноставних и/или сложенијих задатака у промјењивим условима и за сопствено учење; учествује у раду као члан тима; показује позитиван став према кључним компетенцијама цјеложивотног учења - као нпр. учење страних језика; посједује осјећај за иницијативу и предузетништво и грађанске компетенције.</p>
4	<p>Ова особа: посједује значајно, за одређену област везано, теоретско и практично знање. има капацитет да анализира чињенице и теоретска знања унутар подручја рада или учења.</p>	<p>Ова особа: способна је да примјењује општа и специјалистичка знања и вјештине у промјењивим условима; има способност <u>једноставних апстрактних логичких и креативних размишљања</u> и извођења сложених покрета, те сложену употребу метода, инструмената, алата и материјала, потребних за одабир и примјену релевантних информација у извршењу скупа сложених специфичних задатака у промјењивим условима; може прикупљати, одабирати и употребљавати релевантне информације из разних извора.</p>	<p>Професионалне компетенције Ова особа: демонстрира практично искуство у раду или учењу; има капацитет за обављање сложених задатака и рјешава проблеме самостално; има капацитет да надгледа друге.</p> <p>Личне компетенције Ова особа: преузима дјелимичну одговорност за вредновање и унапређење активности у промјењивим условима; показује самоусмјеравање у учењу, те вољу и позитиван став према кључним компетенцијама цјеложивотног учења као што је нпр. учити како учити и слично.</p>
	<p>Ова особа: посједује широко</p>	<p>Ова особа: посједује широке, за одређену</p>	<p>Професионалне компетенције Ова особа:</p>

5	<p>теоретско и чињенично знање, као и специјализовано практично знање везано уз одређену област учења или рада; има способност анализирања и синтетисања чињеница и теоријских знања, као и њихово вредновање; има способност практичне примјене теоријских знања и чињеница, те њихово анализирање, синтетисање и вредновање.</p>	<p>област везане теоретске и практичне вјештине; има способност једноставних апстрактних креативних размишљања потребних за развијање рјешења апстрактних проблема у <u>дјелимично непредвидивим условима</u>; има способност сложене употребе метода, инструмената, алата и материјала и извођења сложених покрета у дјелимично непредвидивим условима, као и израду једноставних метода, инструмената, алата и материјала.</p>	<p>демонстрира широко практично искуство у раду или учењу; демонстрира капацитет да примјењује знање и вјештине у изналагању стратешких рјешења за добро дефинисане апстрактне и конкретне проблеме; има капацитет за преузимање пуне одговорности у управљању/координисању људи и пројеката у дјелимично непредвидивим условима; има ограничену одговорност за вредновање унапређења активности у дјелимично непредвидивим условима.</p> <p>Личне компетенције Ова особа: показује независност у учењу, те вољу и позитиван став према кључним компетенцијама цјеложивотног учења као што је нпр. учити како учити, комуникација на страним језицима, дигиталне компетенције, осјећај за иницијативу и предузетништво.</p>
6	<p>Ова особа: показује знање и разумијевање у подручју студија, које се надовезује на њихово средњошколско образовање и које је уобичајено на том нивоу, уз подршку одговарајућих ресурса за учење (текстова и информационих и комуникационих технологија), које укључује неке аспекте који ће се заснивати на познавању најнапреднијих достигнућа у датом подручју студија.</p>	<p>Ова особа: може примијенити детаљно знање и критичко разумијевање принципа везаних за дато подручје студија/дисциплине тако што показује професионалан приступ раду или струци, те посједује компетенције које се обично показују формирањем и поткрепљивањем аргумената и рјешавањем проблема унутар датог подручја студија; може примијенити основне методе стицања знања и апликативна истраживања у датој дисциплини, те је у стању да одлучи о томе који приступ да употреби за рјешавање датог проблема, и свјесна је тога у којој мјери је одабрани приступ примјерен рјешавању таквог проблема; може комуницирати користећи знање једног или више страних</p>	<p>Професионалне компетенције Ова особа: има способност да прикупља и тумачи релевантне податке (обично унутар дате области студија) на основу којих доноси судове који садрже размишљања о релевантним друштвеним, научним или етичким питањима.</p> <p>Личне компетенције Ова особа: изградила је вјештине учења неопходне за даљи студиј, уз висок степен аутономије и академских вјештина и својстава неопходних за истраживачки рад, схватање и процјену нових информација, концепата и доказа из различитих извора; посједује основу за будуће самоусмјеравање и цјеложивотно учење;</p>

		језика, и комуникационих технологија, информације, идеје, проблеме и рјешења, и аудиторију који није специјализован и који је специјализован за дато подручје изучавања.	стекла је интерперсоналне вјештине и вјештине тимског рада, примјерене за запошљавање и/или даљи студиј.
7	Ова особа: може показати систематично разумијевање и савладавање знања у свом подручју студија/дисциплини, које се заснива, односно проширује и/или надограђује нивоом додипломског студија (први степен), што представља основ или могућност за оригиналност при развоју и/или примјени идеја, обично у контексту истраживачког рада.	Ова особа: може примјенити своје знање и разумијевање, као и способности рјешавања проблема на нове и непознате средине унутар ширег (или интердисциплинарног) контекста у вези с њиховим подручјем студија; може примјенити концептуално и апстрактно размишљање, уз висок ниво способности и креативности, чиме се омогућава: - критичка оцјена тренутног истраживачког и академског рада на највишем нивоу у датој дисциплини, - оцјена различитих методологија, формирање критичког мишљења и понуда алтернативних рјешења.	Професионалне компетенције Ова особа: има способност да интегрише знање и бави се сложеним проблемима, те да формулише судове на основу непотпуних или ограничених информација, али уз размишљање о социјалним и етичким одговорностима везаним за примјену њиховог знања или судова; може преносити своје закључке, знање и размишљања на којима се они заснивају, уз кориштење одговарајућег/одговарајућих језика, аудиторију који није специјализован и који је специјализован, јасно и недвосмислено. Личне компетенције Ова особа: у стању је да своје знање подигне на виши ниво, продуби разумијевање свог подручја студија или дисциплине и континуирано развија сопствене вјештине, кроз самостално учење и развој; има вјештине учења које јој омогућавају да настави студиј на начин који ће углавном бити самоуспјешан и аутономан; стекла је интерперсоналне вјештине и вјештине тимског рада, примјерене различитим контекстима учења и запослења, те показује способност вођења и/или покретања иницијативе и даје допринос промјени и развоју.
	Ова особа:	Ова особа:	Професионалне компетенције

8	показује систематично разумијевање подручја студија и владање вјештинама и методама истраживачког рада у вези са задатим подручјем.	показује способност да дефинише студијски пројекат истраживања, а затим проведе истраживање у складу са методологијом дате науке; оригиналним истраживањем даје сопствени научни допринос који проширује границе спознаје у датој области; ће наставити научна истраживања и развој те бити покретач и носилац напретка у друштву заснованом на знању, доприносећи стално развоју нових техника, идеја или приступа.	Ова особа: је способна за критичку анализу, вредновање и синтезу нових и сложених идеја. Личне компетенције Ова особа: може у вези са својим подручјем стручног и научног знања комуницирати са колегама, широм научном заједницом и друштвом.
---	---	--	--

Наредни задаци

Документ Основе квалификационог оквира у Босни и Херцеговини тако је назван јер представља почетак једног дугорочног процеса изградње и успостављања квалификационог оквира у нашој земљи. Па и онда када будемо имали Квалификациони оквир у Босни и Херцеговини, који садржи успјешну синтезу стратешких циљева образовања и свих његових социјалних партнера, односно друштва у цјелини, и тада ћемо морати бити свјесни да не може бити коначног квалификационог оквира, јер се тај оквир неопходно мијења с измјенама начина произвођења, посебно увођењем нових технологија.

Основе квалификационог оквира у Босни и Херцеговини представљају наше стратешко опредјељење на плану развоја таквог стандарда квалификација који ће омогућити нашој земљи бржи друштвено-економски напредак и одрживост тог напретка.

Да би се то опредјељење реализовало, потребно је наставити с даљим радом на квалификационом оквиру у Босни и Херцеговини, како на његовој директној разради, тако и на антиципирању правних и институционалних претпоставки за његово провођење у пракси. Неопходно је обезбиједити да су квалификације у складу с временом, да одговарају потребама тржишта рада и да су у складу с међународним стандардима, односно изградити механизме обезбјеђивања квалитета квалификација, што подразумева и системско дефинисање инструмената интерне и екстерне евалуације квалитета који би требали одстранити неприхватљиве различитости у квалитету, присутне сада у нашој земљи.

То за собом повлачи и питање акредитације образовних установа које нуде квалификације. Посебно је значајно у све активности равноправно укључити све друштвене партнере образовања и друге релевантне заинтересоване стране. Крајњи циљ јесте изградња система који ће омогућити босанскохерцеговачким компанијама да добију квалификоване раднике, као и олакшати мобилност наших радника на европском тржишту рада.

Једна од веома важних наредних активности је изградња и успостављање система признавања претходно стеченог знања, вјештина и компетенција кроз неформално и информално учење. Осим пројекције инфраструктуре, регулисања процедура, методологија и начина сертификавања претходног учења, овај нови концепт подразумева рјешавање и

других питања, међу првима потребу увођења кредитног система и у средње образовање, на основу европског система трансфера кредита у средњем стручном образовању (ЕЦВЕТ), на сличан начин како је Болоњски процес то регулисао у области високог образовања. Осим тога, неопходно је приступити изради конкретних дескриптора учења за сва занимања прављених на основу генеричког оквира, као и реформи наставних планова и програма на свим нивоима образовања с циљем да они постану основно средство постизања дефинисаних исхода учења. То отвара питање модуларизације наставних планова и програма у средњем и високом образовању, редизајнирања постојећих и увођења нових квалификација, као и питање сертификација и признавања дјелимичних квалификација (ту форму већ сада имамо у верификацији знања страног језика и информационалних технологија). Процес изградње квалификационог оквира у Босни и Херцеговини неопходно имплицира и активности на усвајању међународних стандарда за класификацију, међу првима ИСЦЕД-а. Квалификациони оквир у Босни и Херцеговини требало би да обухвати све форме развоја људских ресурса у нашој земљи. Стога је то дугорочан и озбиљан задатак којем се треба приступити на осмишљен начин, уз изражену вјештину антиципирања времена које ће тек доћи.

Основе квалификационог оквира у Босни и Херцеговини представљају стратешко опредјељење наше земље за развој и одржавање високог стандарда квалификација које се стичу у образовању у Босни и Херцеговини.

У претходном тексту наведене су само битне, основне активности које ћемо предузимати у наредном периоду с циљем успостављања и развоја квалификационог оквира у Босни и Херцеговини. С обзиром на чињеницу да би тим оквиром требало успоставити међународно признат стандард квалификација у Босни и Херцеговини, односно нови систем, неопходно је сагледати и нашу законску регулативу из области образовања, у смислу анализе степена њене адекватности реченим захтјевима, као и промислити институционалне претпоставке за извршење квалификационог оквира.

С обзиром на чињеницу да је то дугорочни задатак, указује се потреба за брзим формирањем интерресорне комисије која ће израдити и предложити радни план свих главних активности у оквиру израде квалификационог оквира у Босни и Херцеговини (укључујући методологију, стандарде, потребна средства, рокове, оперативне тимове и друго).

Интерресорну Комисију за израду оквира квалификација у Босни и Херцеговини чини 19 чланова од по шест чланова из реда сва три конститутивна народа и један из реда осталих, уз одговарајућу регионалну припадност.

Чланови Комисије требали би бити представници сектора образовања, статистике, рада и запошљавања, те послодаваца, академске заједнице и других социјалних партнера.

Комисију би требали чинити представници сљедећих сектора/институција: пет представника сектора образовања (Министарство цивилних послова - Сектор за образовање; Федерална координација министара образовања: два представника кантона; Министарство просвјете и културе Републике Српске; Одјељења за образовање у Влади Брчко дистрикта Босне и Херцеговине); три представника Ректорске конференције Босне и Херцеговине; три представника агенција за образовање у Босни и Херцеговини (Агенција за предшколско, основно и средње образовање; Агенција за развој високог образовања и обезбјеђивање квалитета и Центар за информисање и признавање докумената из области високог

образовања); три представника сектора статистике (Агенција за статистику Босне и Херцеговине, Федерални завод за статистику, Републички завод за статистику Републике Српске); три представника сектора за рад и запошљавање (Министарство цивилних послова - Одсјек за рад и запошљавање, Федерално министарство рада и социјалне политике, Министарство рада и борачко-инвалидске заштите Републике Српске); један представник послодаваца Босне и Херцеговине (Асоцијација послодаваца Босне и Херцеговине) и један представник синдиката (Конфедерација синдиката Босне и Херцеговине).

Министарство цивилних послова задужује се за провођење процедуре успостављања Комисије, а на основу приједлога листе кандидата од надлежних образовних и других власти, с тим што Министарство цивилних послова, Сектор за образовање, именује свог представника у Комисију.

Комисија одлучује већином гласова укупног броја чланова под условом да такву већину чине најмање двије трећине гласова представника сваког конститутивног народа.

Комисија већином гласова укупног броја чланова бира предсједавајућег/е.

Комисију, на приједлог Министарства цивилних послова (који је претходно прихватила Конференција министара образовања у Босни и Херцеговини) именује Савјет министара Босне и Херцеговине на једногодишњи мандат.